

STÍNY NAD BELGIÍ

EMIL HRUŠKA

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

STÍNY NAD BELGIÍ

EMIL HRUŠKA

STÍNY NAD BELGIÍ

E M I L H R U Š K A

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Socha na titulní straně obálky – „De Vaartkapoen“ autora Toma Frantzena umístěná v bruselské čtvrti Molenbeek

Sousoší na zadní straně obálky – „Strážná duše“ autora Nata Neujeana umístěná u bruselské Finanční věže

Socha na předsádkách – „Pasionaria – megafon pro svobodu slova věnovaný všem migrantům“ autora Emilia Lópeze-Menchera umístěná na Stalingradské třídě v centru Bruselu

Copyright © Emil Hruška, 2017

Czech Edition © Nakladatelství Epoque, 2017

ISBN 978-80-7557-394-0 (pdf)

OBSAH

Stíny dneška	7
Stín kolonialismu	13
Stín nacionalismu a nacistické okupace	21
Stín rozštěpu	35
Stín Dutroux, stín pedofilie	53
Stíny brabantské bandy	73
Stínové armády	91
Závěť Umberta Eka	107

STÍNY DNEŠKA

V noci z 13. na 14. listopad 2015 provedli islámští radikálové v Paříži 10 teroristických útoků (šest střelnými zbraněmi a čtyři útoky bombové), při kterých přišlo o život 130 lidí a na 400 jich bylo zraněno. Vyšetřování celkem rychle prokázalo, že stopy pachatelů vedou do Belgie. V této zemi si opatřili zbraně a výbušniny, přičemž někteří z nich předtím v „hlavním městě Evropy“ bydleli. Poté, co tyto skutečnosti vyšly najevo, média napříč Evropou poukazovala na velké problémy, které má Belgie nejen s fungováním svého státního aparátu včetně zpravodajských a protiteroristických aktivit, ale – sama se sebou.

„V Bruselu jsou islamisté nejlépe organizováni,“ konstatoval německý list *Die Welt*, charakterizuje toto město, vzhledem k belgickým a bruselským poměrům, jako „vnitřně potřhané“, a cituje starostu bruselského předměstí Vilvoorde, Hanse Bonteho, konstatujícího, že „pokud jde o bezpečnostní otázky, je Brusel perfektním příkladem organizovaného chaosu“. „Mnohé běží nakřivo v tomto vnitřně rozervaném státu Evropské unie. Metropole sestává jako urbánní prostor z 19 obcí (Brusel – hlavní město, kde sídlí většina federálních a také evropských institucí, je jednou z těchto obcí, patřících do regionu Brusel – pozn. aut.). Jádrem Bruselu je dvojjazyčné, kolem se mluví tam nizozemsky, tam francouzsky. Existuje šest různých policejních úřadů. Že si v takovém chaosu kriminálníci libují, je pochopitelné. Belgická politika stojí nad popelem své nečinnosti. Pro zemi je typická laxnost a vnitřní rozervanost,“ uvedl také *Die Welt*. Belgický vlámský deník *De Morgen* dokonce připsal chaotické situaci v zemi spoluodpovědnost za mrtvé v Paříži.

Německý magazín *Der Spiegel* konstatoval: „Devatenáct starostů, šest policejních úřadů, které jim podléhají, jedno město: v Bruselu panuje byrokratický chaos. Údajný osovateľ pařížských útoků přišel odtud. Selhání belgických úřadů je bezpeč-

nostním problémem pro Evropu.“ – „Belgie bojuje sama se sebou,“ oznamoval deník *Mittelbayerische Zeitung*, citující belgického politologa Benyaicha, že „Brusel je černou dírou Evropy v boji proti radikalismu“, a připomínající, že „je zde lehčí žít v ilegalitě než kdekoli jinde. Mnohé obchody jsou realizovány pod stolem. Brusel je ráj pro drogy a obchod se zbraněmi.“

Vlámský belgický list *De Standaard* upozornil na to, že tisk ve světě také píše o Belgii jako o „zetlelém srdci Evropy, které každého přivádí do nebezpečí, neboť policie a tajné služby nedostly enormním nárokům“.

Podivnou shodou okolností měla 13. listopadu 2015 v Bruselu premiéru divadelní hra *Banda vrahů z Brabantska* vycházející z řady teroristických útoků, ke kterým došlo v Belgii v první polovině 80. let minulého století a jejichž pachatelé zůstali – z důvodů, kterými se budeme dále zabývat – neodhaleni.

Pak přišel 22. březen 2016. Islámští teroristé zaútočili výbušninami v samotném Bruselu. Na letišti a v metru zabili 34 lidí a na 340 jich zranili. Okamžité poukazování na patologické jevy belgického státu a společnosti bylo samozřejmostí a došlo k zopakování, ale i prohloubení kritiky, která mířila na Belgii po útocích v Paříži. Třeba podle britského listu *The Independent* teroristické akty v Bruselu více poukázaly na situaci v zemi než na schopnost teroristů páchat atentáty po světě. *The Independent* také připomněl, že Belgie je striktně rozdělena mezi Vlámky a Valony, což například opakovaně bránilo sestavit po volbách federální vládu, a to nejen po dobu celých měsíců, ale i let. A že tato skutečnost se projevuje i na funkčnosti federálních institucí včetně soudnictví, tajných služeb a policie; vzhledem k silné regionalizaci se obtížně daří ustavovat i federální vyšetřovací týmy, natož zajistit spolupráci mezi odděleními ve valonské a vlámské části Belgie. „Nad vším se vznáší neřešený konflikt mezi oběma největšími skupinami obyvatelstva, Vlámky a Valony. Už po 40 let se belgická vláda pokouší mírnit tento konflikt decentralizací státu,“ napsal už citovaný *Der Spiegel*. A stejně

jako po teroristických útocích v Paříži byly bleskurychle na světě paralely sahající do poloviny 80. let minulého století. Do let, kdy se Belgie otrásala pod vražednými útoky nikdy nevypátraných vrahů z „brabantské bandy“.

Do evropských států přicházejí denně zprávy z Belgie, z Bruselu. Jsou to však zprávy nikoli o Belgii a Belgičanech, nýbrž o záležitostech Evropské unie nebo NATO. Pokud se objeví zprávy o Belgii jako takové, bývají zpravidla o nějakých potížích a problémech. A v této souvislosti se Belgie koncem října 2016 na titulní strany novin a do přednostních televizních zpráv opět dostala. Belgie a její valonský, tedy francouzsky hovořící region. Valonský parlament se totiž postavil proti dohodě CETA, připravené k uzavření mezi EU a Kanadou, a na chvíli tak zablokoval souhlas federální belgické vlády s touto dohodou. Jakkoli jen chvíli (nátlak především unijních činitelů na Belgii a Valony byl velmi silný), komentáře, které se v této souvislosti objevily, opět upozorňovaly na belgická specifika. Nepřehlédnutelné bylo srovnávání Belgie s – Evropskou unií. „Jakým směrem bude Evropská unie pokračovat? Reálnou možností je, že se vydá právě ve stopách belgických potížístů. Jak Unie, tak Belgie jsou podobně nesourodá a rozhádaná společenství,“ napsal Pavel Jégl. „Belgie je vlastně Evropskou unií v kostce. V Evropě vedle sebe žijí různé národy. Jejich příslušníci se spíš než Evropany cítí být Angličany, Čechy, Němci... Evropský národ neexistuje. A podobně neexistuje ani národ belgický (...) Belgické království má heslo »Jednota posiluje« (...) Když vezmete v úvahu belgické realie, můžete tento slogan zařadit mezi politické vtipy. Podobně se to má s Evropskou unií. Do kategorie vtipů už patří také unijní motto »Jednota v rozmanitosti«. Valonská rebelie ukazuje, že blíže k realitě by mohl být slogan »Rozmanitostí proti jednotě«.“

„Failed State,“ (zkrachovalý stát, pozn. redakce) utrousil po „valonské rebelii“ na adresu Belgie Elmar Brok, předseda zahraničního výboru Evropského parlamentu.

Býti Belgičanem (1)...

Belgie je pozoruhodná země se svéráznými obyvateli.

Oni sami se však za Belgičany neoznačují. Důsledně se vymezují jako Vlámové, Valonové a Němci, pokud jde o oficiální takzvaná jazyková společenství. Ovšem přesto tyto národnostní skupiny vykazují společné rysy, jež jsou specifické v kontextu historie země a jejího svérázu.

Být Belgičanem vlastně znamená mít pouze státní příslušnost země, která nebýt toho, že v ní sídlí hlavní orgány a instituce Evropské unie a také centrála NATO, zřejmě by už neexistovala.

A nad touto zemí jsou stíny, které nelze odstranit, snad jen marně retušovat, zamlčovat a nepřiznávat.

Od získání nezávislosti na Nizozemsku (ke kterému bylo belgické území přičleněno v roce 1815 na Vídeňském kongresu) v roce 1830 a po přijetí ústavy v roce 1831 je Belgie dědičnou konstituční monarchií (prvním belgickým panovníkem byl král Leopold I.). Se severem osídleným nizozemsky hovořícími Vlámky (Flandry) a jihem obývaným frankofonními Valony (Valonie). Jméno Belgie prý pochází z dob Starého Říma, kdy severovýchodní část Galie se jako římská provincie nazývala Gallia Belgica, osídlena kmeny keltského (tzv. Belger) a germánského původu. Obyvatelé země měli různé vládcy, se kterými se až do získání samostatnosti vlastně nikdy neztotožňovali, zvykli si být uzavřenými a důvěřovat jen své rodině.

Nový stát, mocí úřední slepený ze dvou jazykově odlišných částí, jejichž obyvatelé o sloučení do jednoho státního útvaru nikterak nestáli, dostal do vínku problém, který jím otrřásá dodnes, a možná stále více a více. Jeho podstatou se stalo to, že hranice mezi germánským a románským jazykovým prostorem se táhne středem země, zatímco jinde v Evropě (kromě Švýcarska) se kryje s hranicemi zemskými. Proč tyto problémy Švýcarsko nemá? Protože jeho obyvatelé si společný stát ve shodě vybojovali, sami vytvořili.

Jako jediný úřední jazyk byla totiž v Belgii v roce získání samostatnosti zavedena francouzština, ačkoliv zde od začátku tvo-

řili nadpoloviční většinu Vlámové. Vzhledem k předchozímu nizozemskému područí bylo v novém státě ze strany vládnoucích francouzsky hovořících vrstev pohlíženo na Vlány s despektem; vlámštinu resp. nizozemštinu, jež byla ve Flandrech vyučována pouze na základní škole, provázelo hanlivé označení „jazyk Holanďanů a rolníků“, zatímco francouzština byla pokládána za jazyk vzdělaných a kulturních vrstev.

Trvalý národnostní konflikt, vydávaný za jazykový, měl svůj sílící sociální aspekt.

Koncem 19. století, v souvislosti s rozmachem průmyslové výroby a obchodu a s rozvojem politického života, se podmínky pro nizozemštinu zlepšovaly, nejprve ve školství, potom i ve státní správě. Velká část Valonů na to reagovala odmítavě. Vzniklo tzv. valonské hnutí, zprvu mezi francouzsky mluvícími obyvateli Flander, usilující o zachování výsadního postavení francouzštiny; na spadnutí totiž bylo zavedení úřední dvojjazyčnosti v této části Belgie. Rozvoj nacionalistického valonského hnutí dostal silný impulz po modernizaci volebního práva, kdy Valonové se obávali ovládnutí početně silnějšími Vlány. Takzvaný jazykový spor se nezadržitelně dostával do roviny konfliktů mezi konzervativními katolickými Vlány, tradičními zemědělci, a začasto antiklerikálními Valony, dominujícími při rozvoji průmyslu, hlavně těžkého. Jazykový konflikt stal se sociálním pod nacionalistickou rétorikou a argumentací.

Napětí a konflikty mezi Vlány a Valony tedy nejsou svou podstatou „jazykovým sporem“, nýbrž střetnutím dvou rozdílných kultur o moc, vliv a dědičně chápaná – hlavně pokud jde o Valony – práva. Tyto konflikty po celá desetiletí opanovávají celou belgickou společnost a absorbují neskonale mnoho lidské energie. A také na lidské úrovni se od sebe obě národnostní skupiny značně vzdálily.

Neexistují-li Belgičané v národnostním pojetí, nemůže být řeč ani o belgické národní hrdosti. Hlavní město Brusel není symbolem Belgie, ale nadstátní Evropské unie. Text své státní hym-

ny belgičtí občané zpravidla neznají. Nemají proč jej znát. Když v červenci 2007 požádal jeden televizní reportér budoucího premiéra Yvesa Leterma, aby zazpíval belgickou hymnu, Leterme zanotoval – Marsaillaisu...

Říká se, že Belgie má jediného skutečného Belgičana – svého krále.

STÍN KOLONIALISMU

Jsme stále ve druhé polovině 19. století. Belgie, ač existuje jen nedlouho, vyprodukuje svůj obrovský neodstranitelný stín, o němž se dodnes raději mlčí, podobně jako třeba v Turecku o genocidě Arménů. Tím stínem je kolonialismus, na jehož základě pohádkově zbohatla celá Belgie, nejen její panovník. Přesněji řečeno obludné, infernální zločiny, které belgický kolonialismus provázely a charakterizovaly. Lze na tomto místě užít dokonce slova genocida? Ano. Belgičané v čele se svým panovníkem se totiž dopustili „jednoho z největších zločinů moderní koloniální historie“.

Panovník zakladatel Leopold I. toužil po koloniích. Toužil po nich velmi a velmi se také snažil, aby je získal; ostatně pozdílé etablování státu Belgie pro něj v tomto směru znamenalo značný handicap. K tomu Belgii chyběla válečná flotila a ekonomická síla potřebná pro zajištění a ovládnutí koloniálních území. Leč touha Leopolda I. byla silná a vytrvalá, na její oscilaci dal panovník vzniknout Belgické kolonizační společnosti (*Compagnie Belge de Colonisation*) a jeho oči zálibně spočinuly tu na Číně, tu na Guatemale, Argentině či Peru, zamlouval by se mu třeba také Vietnam nebo Indie, nepohrdl by však ani Krétou či Egejskými ostrovy... Zatímco koloniální ambice prvního belgického panovníka nedošly naplnění, jeho nástupce král Leopold II. měl v tomto ohledu úspěch.

Leopold II. stejně jako jeho otec nepokládal Belgii za hlavní objekt svého státnického a majetnického úsilí. Vnitropolitické problémy jej zajímaly jen okrajově – koneckonců k čemu má své ministry? Druhý belgický panovník byl rovněž posedlý koloniemi, ale jeho pohled už nerejdil po celém globu, nýbrž směřoval soustředěně do Afriky. Jen tady viděl Leopold II. reálnou šanci pro naplnění svých koloniálních tužeb. V roce 1874 se k němu dostaly navýsost pozoruhodné zprávy od jistého Brita – cestovatele a dobrodruha, který zkoumal centrální Afriku kolem řeky Kongo.

Tento muž jménem Henry Morton Stanley sehrál v případě belgického kolonialismu fatální roli. Jeho informace o tom, že dané území je napěchováno nezměrným nerostným bohatstvím, diamanty, zinkem a mědí, ale také kaučukem, slonovinou a kávou, byly přesně tím, co chtěl Leopold II. slyšet, na co čekal, v co doufal.

Leopold II., belgický král kolonizátor

Pánové si plácli. Morton připravoval druhou dlouhodobou expedici do centrální Afriky, tentokrát z pověření belgického panovníka. Měl za úkol přesvědčit náčelníky jednotlivých konžských kmenů, aby poskytli svá území k užívání Leopoldu II. Morton se činil. Uzavřel na 400 tzv. protektorátních smluv (!) „podepsaných“ negramotnými náčelníky, kteří tak dali svá území k neomezenému užívání Leopoldu II. Nebylo to však zadarmo, takový vydřiduch belgický král přece jen nebyl: každý náčelník dostal několik balíků levné látky...

Leopold II. tak roku 1884 získal jako svou privátní kolonii území osmkrát větší než Belgie. Kolonie dostala jméno Nezávislý stát Kongo (*État Indépendant du Congo*). Belgickému králi ale chyběla pojistka v podobě uznání jeho kolonie světovými mocnostmi. V tom mu vydatně pomohl německý státník Otto von Bismarck, který v době od listopadu 1884 do února 1885 svolal do Berlína

mezinárodní konferenci za účasti Německa, Francie, USA, Turecka a několika dalších států, jejíž rokování vyznělo v uznání Leopolda II. jako suveréna Nezávislého státu Kongo. Infernální drancování mohlo začít.

Tomu předmětu se říkalo francouzsky mazlivě *chicottou*.

Kongo, belgičtí otroci

Byl to masivní a velmi nebezpečný karabáč z hroší kůže, kterým belgičtí dozorci v Kongu a jejich domorodí pomahači trestali otroky krále Leopolda II. a nutili je k práci. Od roku 1890 byla ve světě obrovská poptávka po kaučuku. Nic lepšího si Leopold II. nemohl přát. Jeho Kongo bylo přímo poseto kaučukovníky! S otroctvím se pojila právě sklizeň kaučuku, přinášejícího králi i celé Belgii pohádkové bohatství. Nešlo však jen o kaučuk. Kongo bylo drancováno v obrovských rozměrech. Pracovních sil bylo dost a dost. Zadarmo. V té nejostřejší a nejkrutější podobě „vytěžovali“ Belgičané Kongo do roku 1908. Děly se přitom zločiny tak hrozné a v takovém rozsahu, že byly později právem označeny za genocidu.

Každá vesnice v kaučukové oblasti měla přikázány kvóty sklizně.

Jako pojistku pro jejich splnění vzali belgičtí kolonizátoři do zajeť ženy. Posloužili si jimi, a pokud vesnice kvótu nesplnila nebo